

Jarosław Jastrzębski

Kraków

Uposażenie asystentów starszych w polskim państwowym szkolnictwie akademickim (od 1 października 1923 do 31 stycznia 1934 roku)

Abstract

The article presents how the system of remunerating senior assistants in the Polish national higher education functioned in the years 1923–1934 and how the remuneration changed over that period. The article has a source character and is based on the analysis of national legal references from the years 1918–1934. It also shows the main advantages and disadvantages of the discussed remuneration system as well as the circumstances in which it was introduced and withdrawn. The author discusses the stages of legislative transformations pertinent to remuneration in the higher education system and the place of the point system and later on the sum system (from the years 1934–1939). The article characterizes the point system that was used to determine the remuneration, discusses particular elements of the remuneration (basic remuneration to which every senior assistant was entitled over the entire period when the point system was used and supplementary remuneration). The amount of particular elements of remuneration was defined in remuneration points whose value depended on the inflation rate. Such a construction of the remuneration system allowed for reacting in a relatively flexible way to changes of the consumption prices in the economy, and thus provided a better protection of the remuneration's purchasing power. Initially, changes to the value of a remuneration point were considerable, but after the reform of Władysław Grabski, fluctuations in this area were reduced. Changes were usually introduced every month, and since 1926, when the public finances were stabilized, the value of a remuneration point was maintained on a stable level which was not changed until January 1934.

Key words: history of Poland in the years 1919–1939, higher education in the interwar period, social history

W państwowym szkolnictwie akademickim II Rzeczypospolitej asystenta starszego wliczano do etatowych pracowników naukowych. Przysługiwało mu z tego tytułu prawo do stałego wynagrodzenia za wykonywanie obowiązków służbowych. W ówczesnej hierarchii naukowych stanowisk akademickich znajdował się on powyżej funkcji asystenta młodszego, a poniżej funkcji adiunkta.

Kwestie uposażeniowe pracowników państwowych w II Rzeczypospolitej należały do niezwykle złożonych i dotyczyły nie tylko szkolnictwa akademickiego. Fakt ten wynikał przede wszystkim z trudnej sytuacji gospodarczej Polski w okresie międzywojennym. Reperkusje I wojny światowej, wojna z bolszewikami,

gwałtowna inflacja w latach dwudziestych XX w., wielki kryzys ekonomiczny i związana z nim deflacja to podstawowe, choć niejedyne przyczyny powyższego stanu. W II Rzeczypospolitej obowiązywały kolejno cztery systemy ustalania wysokości uposażenia asystenckiego.

W pierwszym okresie, trwającym do 30 czerwca 1920 r., obowiązywał ułomny system kwotowy. Nazywamy go ułomnym, ponieważ nie był on systemem w pełnym tego słowa znaczeniu. Nie istniał bowiem jeden i spójny akt normatywny, który określałby wszystkie podstawowe zasady wynagrodzeń tej grupy zawodowej. Poszczególne składniki uposażeń i ich wysokość określano doraźnie, aż do pojawienia się nowej, również tymczasowej regulacji¹.

W drugim okresie, trwającym od 1 lipca 1920 do 30 września 1923 r., obowiązywał system mnożnikowy. Miał on wreszcie jednolitą podstawę prawną, choć i ją trudno nazwać kompletną. Najogólniej mówiąc, obliczanie wysokości poszczególnych składników uposażenia w tym systemie opierało się na dwóch zmiennych: mnożnej i mnożniku, zależnych od różnych czynników (jak wielkość rodziny, miejsce pracy, staż pracy itd.), określonych przepisami państwowymi. Niektóre składowe uposażenia obliczane były jednak jeszcze inaczej².

W trzecim okresie, trwającym od 1 października 1923 do 31 stycznia 1934 r., obowiązywał system punktowy. Obliczanie uposażenia opierało się na ustalonej stałej mnożnej, której wartość wyrażana była za pomocą tzw. punktów uposażeniowych. Liczba tych punktów dla każdego składnika uposażenia zależna była od różnych czynników określonych przepisami państwowymi, a ich wartość zmieniała w czasie i zależna od tempa inflacji. Podstawą tego systemu była Ustawa z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonariuszy państwowych i wojska³.

¹ Do ważniejszych aktów normatywnych w tym zakresie należały: Reskrypt Rady Regencyjnej z dnia 11 czerwca 1918 r. Tymczasowe przepisy służbowe dla urzędników państwowych (Dz.U. z 1918 r. Nr 6, poz. 13); Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 marca 1919 r. w przedmiocie tymczasowej regulacji płac profesorów, docentów prywatnych i pomocniczych sił naukowych w szkołach wyższych na terytorium b. zaboru austriackiego (Dz.U. z 1919 r. Nr 42, poz. 302); Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 22 listopada 1920 r. w sprawie poborów profesorów, docentów i pomocniczych sił naukowych w państwowych szkołach wyższych (Monitor Polski z 1920 r. Nr 46).

² Podstawą systemu, lecz jedynie w odniesieniu do szkolnictwa akademickiego, była Ustawa z dnia 13 lipca 1920 r. o uposażeniu profesorów, innych wykładowców i pomocników naukowych w państwowych szkołach akademickich – Dz.U. z 1920 r. Nr 65, poz. 432. Ogłoszona 31 lipca 1920 r. Weszła w życie z mocą wsteczną od 1 lipca 1920 r. Nowelizowania była raz Ustawą z dnia 31 marca 1922 r. o uposażeniu profesorów i pomocniczych sił naukowych w szkołach akademickich (Dz.U. z 1922 r. Nr 28, poz. 226), skala tej modyfikacji była jednak tak duża, że nowy akt prawny niemal zastąpił stary. Uchylona 1 października 1923 r. Ustawą z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonariuszy państwowych i wojska (Dz.U. z 1923 r. Nr 116, poz. 924).

³ Ustawa z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonariuszy państwowych i wojska – Dz.U. z 1923 r. Nr 116, poz. 924. Ogłoszona 15 listopada 1923 r. Weszła w życie z mocą wsteczną od 1 października 1923 r. Sprostowana była raz Zarządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 stycznia 1924 r. w przedmiocie sprostowania błędu w ustawie z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonariuszy państwowych i wojska (Dz.U.

W czwartym i zarazem ostatnim okresie, trwającym od 1 lutego 1934 r. do końca II Rzeczypospolitej, obowiązywał ponownie system kwotowy, tym razem pełny. Poszczególne składniki uposażenia ustalano bezpośrednio w złotych, bez konieczności dokonywania jakichkolwiek przeliczeń⁴.

Baza źródłowa daje podstawę do wprowadzenia klasyfikacji uposażeń asystentów starszych w systemie punktowym na uposażenie podstawowe i uposażenie uzupełniające. Uposażenie podstawowe było to wynagrodzenie przysługujące każdemu asystentowi starszemu w całym okresie obowiązywania tego systemu. Uposażenie uzupełniające przysługiwało natomiast tym asystentom starszym, którzy spełniali dodatkowe kryteria, lub wszystkim, lecz jedynie tymczasowo.

Na uposażenie podstawowe asystenta starszego składały się:

- 1) płaca zasadnicza,
- 2) dodatek regulacyjny.

Uposażenie uzupełniające asystenta starszego mogły tworzyć maksymalnie 3 składniki⁵:

- 1) dodatek ekonomiczny,
- 2) dodatek naukowy,
- 3) dodatek mieszkaniowy.

z 1924 r. Nr 3, poz. 15). Nowelizowana była 18 razy, w niniejszej pracy jednak odnosimy się jedynie do 7 nowel: Ustawy z dnia 12 czerwca 1924 r. w sprawie częściowej zmiany ustawy z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonariuszy państwowych i wojska (Dz.U. z 1924 r. Nr 52, poz. 525); Ustawy z dnia 22 lipca 1925 roku w sprawie przedłużenia mocy obowiązującej ustawy z dnia 12 czerwca 1924 r. w sprawie częściowej zmiany ustawy z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonariuszy państwowych i wojska (Dz.U.R.P. z 1924 r. Nr 52, poz. 525) oraz ustawy z dnia 12 czerwca 1924 r. w sprawie częściowej zmiany ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy państwowych i wojskowych zawodowych (Dz.U.R.P. z r. 1924 Nr 52, poz. 526) (Dz.U. z 1925 r. Nr 83, poz. 566); Ustawy z dnia 22 grudnia 1925 r. o środkach zapewnienia równowagi budżetowej (Dz.U. z 1925 r. Nr 129, poz. 918); Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. w sprawie zmiany niektórych przepisów o uposażeniu funkcjonariuszy państwowych i wojska oraz sędziów i prokuratorów (Dz.U. z 1928 r. Nr 38, poz. 370); Ustawy z dnia 14 października 1931 r. o zmianie niektórych postanowień ustawy o uposażeniu funkcjonariuszy państwowych i wojska oraz sędziów i prokuratorów (Dz.U. z 1931 r. Nr 98, poz. 749); Ustawy z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich (Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247); Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o uposażeniu funkcjonariuszy państwowych (Dz.U. z 1933 r. Nr 86, poz. 663). Uchylona 1 lutego 1934 r. Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r. o uposażeniu funkcjonariuszy państwowych (Dz.U. z 1933 r. Nr 86, poz. 663).

⁴ Podstawą systemu było Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r. o uposażeniu funkcjonariuszy państwowych – Dz.U. z 1933 r. Nr 86, poz. 663. Ogłoszone 30 października 1933 r. Weszło w życie 1 lutego 1934 r. Nowelizowane było 7 razy. Uchylone 1 stycznia 1949 r. Ustawą z dnia 4 lutego 1949 r. o uposażeniu pracowników państwowych i samorządowych oraz przewodniczących organów wykonawczych gmin wiejskich i miejskich (Dz.U. z 1949 r. Nr 7, poz. 39).

⁵ Istniała również możliwość ustanowienia przez Radę Ministrów jeszcze innych dodatków uzasadnionych szczególnymi właściwościami służby lub pełnieniem służby w stolicy. Autor nie znalazł przesłanek prawnych, by w odniesieniu do asystentów starszych z takiej możliwości skorzystano.

Asystent starszy mógł otrzymywać od Skarbu Państwa tylko jedno stałe uposażenie służbowe – jako wynagrodzenie za wykonywanie czynności, wynikających z zajmowanego stanowiska. Uposażenie wypłacane było miesięcznie z góry, w pierwszym dniu każdego miesiąca kalendarzowego, a jeżeli dzień ten był ustawowo wolny od pracy (niedziela lub święto), w ostatnim dniu poprzedniego miesiąca. Asystent starszy, który wstępował do służby po raz pierwszy albo ponownie po przerwie, nabywał prawo do uposażenia: od pierwszego dnia miesiąca – jeżeli rzeczywiste objęcie stanowiska nastąpiło pomiędzy 1 a 15 dniem danego miesiąca kalendarzowego, albo od 16 dnia miesiąca – jeżeli rzeczywiste objęcie stanowiska nastąpiło pomiędzy 16 a ostatnim dniem danego miesiąca kalendarzowego. Asystent starszy, który pełnił służbę państwową już wcześniej, nabywał prawo do uposażenia z pierwszym dniem najbliższego miesiąca kalendarzowego po dniu mianowania na to stanowisko lub po powstaniu warunków uzasadniających zmianę w wymiarze uposażenia. Jeżeli jednak przyczyna powodująca zmianę w prawie do uposażenia zbiegła się z dniem jego wypłaty, to nabywał je z tym dniem.

Prawo do uposażenia służbowego gasło z ostatnim dniem miesiąca kalendarzowego, w którym stosunek ten ustał, i z tym dniem wypłatę uposażenia wstrzymywano. Asystent starszy, który by samowolnie opuścił służbę, był zobowiązany zwrócić część uposażenia za okres nieprzepracowany. Asystentowi starszemu w przypadku zasługującym na uwzględnienie mogła być udzielona bezprocentowa zaliczka na uposażenie. Warunki przyznawania takiej zaliczki i jej wysokość określał Prezes Rady Ministrów w porozumieniu z ministrem skarbu⁶.

W systemie punktowym uposażenie asystentów starszych miało wspólną podstawę prawną z innymi funkcjonariuszami państwowymi, zarówno cywilnymi, jak i wojskowymi. Odróżniało to ten system od poprzedniego, który dla pracowników szkolnictwa akademickiego miał odrębną regulację. Ponadto system punktowy spośród wszystkich wyżej wymienionych obowiązywał zdecydowanie najdłużej, bo aż 10 lat i 4 miesiące. Był też dość logiczny i całkiem dobrze sprawdzał się w warunkach długotrwałej inflacji.

Były trzy podstawowe powody odejścia od systemu mnożnikowego. Po pierwsze, był on dość skomplikowany. Zmiany kosztów utrzymania, czyli inflacja, okazały się dla tego systemu zbyt trudnym sprawdzianem, zwłaszcza gdy ta przekształciła się w hiperinflację. Obowiązywało zbyt wiele zmiennych, które należało ściśle kontrolować, a nowy system punktowy był prostszy w stosowaniu w warunkach szybkich zmian cen.

Po drugie, jego wprowadzenie wynikało z planowanej reformy walutowej przygotowanej przez Władysława Grabskiego, która miała w założeniu doprowadzić również do większej stabilności cen. System punktowy miał tę niewątpliwą zaletę, że zachowywał przejrzystość i spójność zarówno w warunkach inflacyjnych, jak i deflacyjnych. Przekształcenie zasad wynagradzania funkcjonariuszy państwowych miało również pozytywnie wpłynąć na powodzenie przewalutowania z marki na

⁶ Dz.U. z 1923 r. Nr 116, poz. 924.

złotego oraz zduszenie presji inflacyjnej w sposób nieburzący zaufania pracowników budżetowych do państwa polskiego, mocno nadwyrężonego dotychczasową polityką płacową państwa.

Po trzecie, sytuacja materialna funkcjonariuszy państwowych w lecie 1923 r. stała się krytyczna, a dalsze lekceważenie ich potrzeb groziło paraliżem struktur państwowych. Konieczność zmuszała do przebudowy systemu w sposób radykalny, tak by uposażenie zapewniało utrzymanie funkcjonariuszom i ich rodzinom.

W warunkach stabilności pieniądza w latach trzydziestych XX w. system punktowy okazał się jednak dość skomplikowany. W tym też należy doszukiwać się podstawowej przyczyny rezygnacji z niego w początkach 1934 r. i zastąpienia go niezwykle prostym systemem kwotowym.

Podstawowym pojęciem systemu wynagrodzeń był punkt uposażeniowy (dalej nazywany punktem). Zdecydowana większość składników uposażenia asystenta starszego, ale również innych wynagrodzeń (za czynności zleczone, zastępstwa itd.), była przeliczana na określoną liczbę punktów. W założeniu miała być niezmienna, w praktyce zdarzały się jednak nieliczne modyfikacje w tym zakresie. Zmianie ulegała natomiast wartość punktu, wyrażana początkowo w markach polskich, a od 1 maja 1924 r. w złotych polskich (zł). Wartość punktu zwano mnożną, gdyż obliczenie rzeczywistej wartości wynagrodzeń polegało na pomnożeniu liczby punktów przypisanych danemu składnikowi uposażenia przez wartość punktu obowiązującą w danym okresie.

Taka konstrukcja systemu wynagrodzeń pozwalała na dość elastyczne reagowanie na zmiany cen w gospodarce, a co za tym idzie – na lepszą ochronę siły nabywczej uposażenia. W praktyce jednak o skuteczności tej ochrony decydowała wola i możliwości władz państwowych. Co do woli, to należy stwierdzić, że przynajmniej w pierwszych latach obowiązywania systemu punktowego państwo starało się odzyskać nadszarpnięte, zwłaszcza latem 1923 r., zaufanie pracowników tzw. sfery budżetowej. Można zatem domniemywać, że do czasu zdławienia inflacji rząd starał się, aby zmiany wysokości mnożnej w miarę dokładnie odzwierciedlały spadającą wartość nabywczą polskiej waluty. Co do możliwości, należy pamiętać, że statystyka publiczna nie była w okresie międzywojennym aż tak sprawna jak w czasach współczesnych, a władze państwowe dopiero nabywały doświadczenia w kierowaniu gospodarką krajową.

Pierwotna mnożna ustalona została na kwotę 11 600 marek⁷. Jej zmiany dokonywała Rada Ministrów na wniosek ministra spraw wewnętrznych, zgłaszany w porozumieniu z ministrem skarbu. Mnożna taka w związku z projektowaną reformą walutową mogła być określona zarówno w markach, jak i w złotych.

Wysokość mnożnej określano najpóźniej 20 dnia każdego miesiąca kalendarzowego na następny miesiąc, w oparciu o szacunki zmiany kosztów utrzymania w okresie od 15 dnia poprzedniego miesiąca do 15 dnia bieżącego miesiąca

⁷ Kwota ta miała podobno odpowiadać kosztom utrzymania w pierwszej połowie września 1923 r.

i ewentualną zmianę w wysokości dodatku regulacyjnego. W razie przekraczającego 15% wzrostu kosztów utrzymania w drugiej połowie miesiąca Rada Ministrów, na wniosek ministra spraw wewnętrznych, zgłoszony w porozumieniu z ministrem skarbu, zarządzała wypłatę 16 dnia tytułem dopłaty do poborów tego miesiąca kwoty, o którą należało zwiększyć uposażenie, biorąc pod uwagę wzrost kosztów utrzymania w drugiej połowie ubiegłego miesiąca⁸.

Zmiana wartości punktu miała zatem następować zasadniczo raz, a najwyżej dwa razy w miesiącu. W rzeczywistości system taki obowiązywał wyłącznie do 31 grudnia 1925 r., czyli przez 27 miesięcy. Po tej dacie, w związku z osiągnięciem stabilizacji cenowej, zrezygnowano z comiesięcznej modyfikacji, przyjmując odtąd już stałą mnożną o wartości z dnia 1 grudnia 1925 r. Przyjęto jednak, że w razie inflacji można będzie powrócić do pierwotnych rozwiązań. Wspomniane zaś dopłaty w połowie miesiąca okazały się konieczne tylko w pierwszym kwartale obowiązywania systemu punktowego, czyli od 1 października do 31 grudnia 1923 r.

Początkowo wartość punktu wyrażana była w markach, ale po wejściu w życie reformy Grabskiego dokonano przejścia na nową walutę – złotego. Jednak w okresie przejściowym, tj. w maju i czerwcu 1924 r., obowiązywała dwuwalutowość i wynagrodzenia mogły być wypłacane zarówno w starej, jak i nowej walucie.

W pierwszych trzech miesiącach obowiązywania systemu punktowego tempo inflacji było na tyle duże, że konieczne było modyfikowanie wartości mnożnej w ciągu miesiąca. W związku ze wzrostem kosztów utrzymania we wrześniu 1923 r. Rada Ministrów zarządziła dopłatę do uposażenia za miesiąc październik w wysokości 2100 marek polskich. Tym samym rzeczywista wartość punktu w październiku wynosiła 13 700 marek. Mnożna na listopad 1923 r. została wyznaczona w wysokości 25 520 marek, ale w związku ze wzrostem kosztów utrzymania w drugiej połowie października od razu zarządzono dopłatę 17 100 marek do tej mnożnej. Tym samym rzeczywista wartość punktu w listopadzie wynosiła 42 620 marek⁹. Mnożną na grudzień określono na 64 380 marek¹⁰, ale w związku ze wzrostem kosztów utrzymania w drugiej połowie listopada zarządzono dopłatę do niej w wysokości 34 765 marek¹¹. Tym samym rzeczywista wartość punktu w grudniu wyniosła 99 145 marek.

⁸ Dz.U. z 1923 r. Nr 116, poz. 924.

⁹ Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 15 listopada 1923 r. w przedmiocie ustalenia na miesiąc październik i listopad 1923 r. mnożnej, miarodajnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszy państwowych i wojska – Dz.U. z 1923 r. Nr 117, poz. 937.

¹⁰ Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 19 listopada 1923 r. w przedmiocie ustalenia na miesiąc grudzień 1923 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszy państwowych i wojska – Dz.U. z 1923 r. Nr 121, poz. 973.

¹¹ Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 grudnia 1923 r. w przedmiocie ustalenia mnożnej dla określenia dopłaty na miesiąc grudzień 1923 r. do uposażenia funkcjonariuszy państwowych i wojska – Dz.U. z 1923 r. Nr 124, poz. 1002.

Z początkiem 1924 r. tempo inflacji osłabło, dzięki czemu nie było już konieczne weryfikowanie wartości punktu w trakcie miesiąca. Mnożna na styczeń została wyznaczona w wysokości 165 109 marek¹², a kolejne w: lutym – 509 064 marek¹³, marcu – 657 609 marek¹⁴, kwietniu – 623 200 marek¹⁵.

W związku z wprowadzeniem reformy walutowej mnożna na maj i czerwiec osiągnęła wartość 648 000 marek albo zamiennie 0,36 zł¹⁶. W okresie przejściowym, aby uniknąć perturbacji, uwzględniano możliwość wypłacania uposażenia w obu walutach, częściowo lub w całości. Zmiany ostatecznej wartości mnożnej w całym okresie markowym przedstawia tabela 1.

Tab. 1. Wartość punktu uposażeniowego w markach w poszczególnych miesiącach kalendarzowych od 1 października 1923 do 30 czerwca 1924 r.

Okres	Wartość
X 1923	13 700
XI 1923	42 620
XII 1923	99 145
I 1924	165 109
II 1924	509 064
III 1924	657 609
IV 1924	623 200
V–VI 1924	648 000

Źródło: opracowanie własne na podstawie Dz.U. z 1923 r. Nr 116, poz. 924, Dz.U. z 1923 r. Nr 117, poz. 937, Dz.U. z 1923 r. Nr 121, poz. 973, Dz.U. z 1923 r. Nr 124, poz. 1002, Dz.U. z 1923 r. Nr 131, poz. 1066, Dz.U. z 1924 r. Nr 7, poz. 68, Dz.U. z 1924 r. Nr 17, poz. 174, Dz.U. z 1924 r. Nr 28, poz. 277, Dz.U. z 1924 r. Nr 35, poz. 370, Dz.U. z 1924 r. Nr 43, poz. 453

¹² Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 17 grudnia 1923 r. w przedmiocie ustalenia na miesiąc styczeń 1924 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszy państwowych i wojska – Dz.U. z 1923 r. Nr 131, poz. 1066.

¹³ Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 17 stycznia 1924 r. w przedmiocie ustalenia na miesiąc luty 1924 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszy państwowych i wojska – Dz.U. z 1924 r. Nr 7, poz. 68.

¹⁴ Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 lutego 1924 r. w przedmiocie ustalenia na miesiąc marzec 1924 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszy państwowych i wojska – Dz.U. z 1924 r. Nr 17, poz. 174.

¹⁵ Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 19 marca 1924 r. w przedmiocie ustalenia na miesiąc kwiecień 1924 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszy państwowych i wojska – Dz.U. z 1924 r. Nr 28, poz. 277.

¹⁶ Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 16 kwietnia 1924 r. o ustaleniu na miesiąc maj 1924 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszy państwowych i wojska – Dz.U. z 1924 r. Nr 35, poz. 370; Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 21 maja 1924 r. o ustaleniu na miesiąc czerwiec 1924 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszy państwowych i wojska – Dz.U. z 1924 r. Nr 43, poz. 453.

Od drugiej połowy 1924 r. wartość mnożnej wyznaczano już tylko w złotych. Mnożna na miesiące lipiec, sierpień i wrzesień została wyznaczona na 0,35 zł¹⁷, na październik – 0,38 zł¹⁸, a na listopad i grudzień – 0,41 zł¹⁹. W 1925 r. wartość mnożnej przyjęła następujące wartości: w styczniu i lutym – 0,42 zł²⁰, w marcu, kwietniu i maju – 0,41 zł²¹, w czerwcu – 0,40 zł²², w lipcu – 0,42 zł²³, w sierpniu – 0,43 zł²⁴, we

¹⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 czerwca 1924 r. w przedmiocie ustalenia na miesiąc lipiec 1924 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszy państwowych i wojska – Dz.U. z 1924 r. Nr 52, poz. 527; Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 lipca 1924 r. w przedmiocie ustalenia na miesiąc sierpień 1924 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszy państwowych i wojska – Dz.U. z 1924 r. Nr 64, poz. 632; Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 sierpnia 1924 r. w przedmiocie ustalenia na miesiąc wrzesień 1924 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszy państwowych i wojska – Dz.U. z 1924 r. Nr 73, poz. 726.

¹⁸ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 września 1924 r. w przedmiocie ustalenia na miesiąc październik 1924 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszy państwowych i wojska – Dz.U. z 1924 r. Nr 82, poz. 784.

¹⁹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 października 1924 r. o ustaleniu na miesiąc listopad 1924 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszy państwowych i wojska – Dz.U. z 1924 r. Nr 93, poz. 867; Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 listopada 1924 r. o ustaleniu na miesiąc grudzień 1924 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszy państwowych i wojska – Dz.U. z 1924 r. Nr 101, poz. 929.

²⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 grudnia 1924 r. w sprawie ustalenia na miesiąc styczeń 1925 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszy państwowych i wojska – Dz.U. z 1924 r. Nr 112, poz. 997; Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 stycznia 1925 r. w sprawie ustalenia na miesiąc luty 1925 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszy państwowych i wojska – Dz.U. z 1925 r. Nr 7, poz. 52.

²¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 lutego 1925 r. o ustaleniu na miesiąc marzec 1925 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszy państwowych i wojska – Dz.U. z 1925 r. Nr 18, poz. 132; Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 marca 1925 r. o ustaleniu na miesiąc kwiecień 1925 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszy państwowych i wojska – Dz.U. z 1925 r. Nr 28, poz. 198; Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 kwietnia 1925 r. o ustaleniu na miesiąc maj 1925 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszy państwowych i wojska – Dz.U. z 1925 r. Nr 41, poz. 281.

²² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 maja 1925 r. o ustaleniu na miesiąc czerwiec 1925 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszy państwowych i wojska – Dz.U. z 1925 r. Nr 54, poz. 391.

²³ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 czerwca 1925 r. o ustaleniu na miesiąc lipiec 1925 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszy państwowych i wojska – Dz.U. z 1925 r. Nr 62, poz. 437.

²⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 lipca 1925 r. o ustaleniu na miesiąc sierpień 1925 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszy państwowych i wojska – Dz.U. z 1925 r. Nr 74, poz. 517.

wrześniu – 0,42 zł²⁵, w październiku – 0,43 zł²⁶, w listopadzie – 0,44 zł²⁷, w grudniu – 0,43 zł²⁸.

1 stycznia 1926 r. wynagrodzenia zostały zamrożone na poziomie z grudnia 1925 r. Z tym, że przejściowo w I kwartale 1926 r. uposażenia obniżono o 6%. Od 1 kwietnia 1926 r. osiągnęły założony poziom, przy stałej wartości mnożnej na poziomie 0,43 zł, która odtąd nie ulegała już żadnym zmianom do końca funkcjonowania systemu punktowego. Zmiany ostatecznej wartości mnożnej w całym okresie złotowym przedstawia tabela 2.

Tab. 2. Wartość punktu uposażeniowego w złotych w poszczególnych miesiącach kalendarzowych od 1 października 1923 do 31 stycznia 1934 r.

Rok	Miesiąc											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1924	–	–	–	–	0,36	0,36	0,35	0,35	0,35	0,38	0,41	0,41
1925	0,42	0,42	0,41	0,41	0,41	0,40	0,42	0,43	0,42	0,43	0,44	0,43
1926	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43
1927	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43
1928	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43
1929	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43
1930	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43
1931	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43
1932	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43
1933	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43	0,43
1934	0,43	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–

Źródło: opracowanie i obliczenia własne na podstawie Dz.U. z 1923 r. Nr 116, poz. 924, Dz.U. z 1923 r. Nr 117, poz. 937, Dz.U. z 1923 r. Nr 121, poz. 973, Dz.U. z 1923 r. Nr 124, poz. 1002, Dz.U. z 1923 r. Nr 131, poz. 1066, Dz.U. z 1924 r. Nr 7, poz. 68, Dz.U. z 1924 r. Nr 17, poz. 174, Dz.U. z 1924 r. Nr 28, poz. 277, Dz.U. z 1924 r. Nr 35, poz. 370, Dz.U. z 1924 r. Nr 43, poz. 453, Dz.U. z 1924 r. Nr 52, poz. 527, Dz.U. z 1924 r. Nr 64, poz. 632, Dz.U. z 1924 r. Nr 73, poz. 726, Dz.U. z 1924 r. Nr 82, poz. 784, Dz.U. z 1924 r. Nr 93, poz. 867, Dz.U. z 1924 r. Nr 101, poz. 929, Dz.U. z 1924 r. Nr 112, poz. 997, Dz.U. z 1925 r. Nr 7, poz. 52, Dz.U. z 1925 r. Nr 18, poz. 132, Dz.U. z 1925 r. Nr 28, poz. 198, Dz.U. z 1925 r. Nr 41, poz. 281, Dz.U. z 1925 r. Nr 54, poz. 391, Dz.U. z 1925 r. Nr 62, poz. 437, Dz.U. z 1925 r. Nr 74, poz. 517, Dz.U. z 1925 r. Nr 86, poz. 593, Dz.U. z 1925 r. Nr 97, poz. 685, Dz.U. z 1925 r. Nr 107, poz. 762, Dz.U. z 1925 r. Nr 117, poz. 839, Dz.U. z 1925 r. Nr 129, poz. 918

²⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 sierpnia 1925 r. o ustaleniu na miesiąc wrzesień 1925 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszy państwowych i wojska – Dz.U. z 1925 r. Nr 86, poz. 593.

²⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 września 1925 r. o ustaleniu na miesiąc październik 1925 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszy państwowych i wojska – Dz.U. z 1925 r. Nr 97, poz. 685.

²⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 października 1925 r. o ustaleniu na miesiąc listopad 1925 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszy państwowych i wojska – Dz.U. z 1925 r. Nr 107, poz. 762.

²⁸ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 listopada 1925 r. o ustaleniu na miesiąc grudzień 1925 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszy państwowych i wojska – Dz.U. z 1925 r. Nr 117, poz. 839.

Wysokość płacy zasadniczej (zwanej również uposażeniem zasadniczym) wyrażano także za pomocą punktów. Każda grupa uposażenia dzieliła się na kilka szczebli. W grupie VIII, do której należał asystent starszy, było co prawda sześć szczebli, lecz nie miało to praktycznego znaczenia w odniesieniu do tego stanowiska, gdyż przypisano mu sztywno płacę szczebla *b* w wysokości 520 punktów, bez możliwości awansu finansowego²⁹. Aby polepszyć swą sytuację materialną, asystent starszy musiał uzyskać mianowanie na adiunkta, względnie na inne równoważne stanowisko. Miesięczną płacę zasadniczą asystenta starszego obliczano, mnożąc liczbę przysługujących mu punktów przez każdorazową wartość punktu.

Wysokość płacy zasadniczej w okresie wypłaty w markach polskich w poszczególnych miesiącach przedstawia tabela 3. Od 1 lipca 1924 do 31 stycznia 1934 r. płaca zasadnicza wypłacana była wyłącznie w złotych. Tabela 4 przedstawia wysokość rzeczywistej miesięcznej płacy zasadniczej od 1 maja 1924 do 31 stycznia 1934 r. w złotych.

Tab. 3. Miesięczna płaca zasadnicza asystenta starszego w markach od 1 października 1923 do 30 czerwca 1924 r.

Okres	Płaca
X 1923	7 124 000
XI 1923	22 162 400
XII 1923	51 555 400
I 1924	85 856 680
II 1924	264 713 280
III 1924	341 956 680
IV 1924	324 064 000
V–VI 1924	336 960 000

Źródło: opracowanie i obliczenia własne na podstawie Dz.U. z 1923 r. Nr 116, poz. 924, Dz.U. z 1923 r. Nr 117, poz. 937, Dz.U. z 1923 r. Nr 121, poz. 973, Dz.U. z 1923 r. Nr 124, poz. 1002, Dz.U. z 1923 r. Nr 131, poz. 1066, Dz.U. z 1924 r. Nr 7, poz. 68, Dz.U. z 1924 r. Nr 17, poz. 174, Dz.U. z 1924 r. Nr 28, poz. 277, Dz.U. z 1924 r. Nr 35, poz. 370, Dz.U. z 1924 r. Nr 43, poz. 453

Tab. 4. Miesięczna płaca zasadnicza asystenta starszego w złotych od 1 maja 1924 do 31 stycznia 1934 r.

Okres	Płaca
V–VI 1924	187,20
VII–IX 1924	182,00
X 1924	197,60
XI–XII 1924	213,20
I–II 1925	218,40
III–V 1925	213,20
VI 1925	208,00
VII 1925	218,40
VIII 1925	223,60

²⁹ Dz.U. z 1923 r. Nr 116, poz. 924.

IX 1925	218,40
X 1925	223,60
XI 1925	228,80
XII 1925	223,60
I–III 1926	210,18
IV 1926–I 1934	223,60

Źródło: opracowanie i obliczenia własne na podstawie Dz.U. z 1923 r. Nr 116, poz. 924, Dz.U. z 1923 r. Nr 117, poz. 937, Dz.U. z 1923 r. Nr 121, poz. 973, Dz.U. z 1923 r. Nr 124, poz. 1002, Dz.U. z 1923 r. Nr 131, poz. 1066, Dz.U. z 1924 r. Nr 7, poz. 68, Dz.U. z 1924 r. Nr 17, poz. 174, Dz.U. z 1924 r. Nr 28, poz. 277, Dz.U. z 1924 r. Nr 35, poz. 370, Dz.U. z 1924 r. Nr 43, poz. 453, Dz.U. z 1924 r. Nr 52, poz. 527, Dz.U. z 1924 r. Nr 64, poz. 632, Dz.U. z 1924 r. Nr 73, poz. 726, Dz.U. z 1924 r. Nr 82, poz. 784, Dz.U. z 1924 r. Nr 93, poz. 867, Dz.U. z 1924 r. Nr 101, poz. 929, Dz.U. z 1924 r. Nr 112, poz. 997 i Dz.U. z 1925 r. Nr 7, poz. 52, Dz.U. z 1925 r. Nr 18, poz. 132, Dz.U. z 1925 r. Nr 28, poz. 198, Dz.U. z 1925 r. Nr 41, poz. 281, Dz.U. z 1925 r. Nr 54, poz. 391, Dz.U. z 1925 r. Nr 62, poz. 437, Dz.U. z 1925 r. Nr 74, poz. 517, Dz.U. z 1925 r. Nr 86, poz. 593, Dz.U. z 1925 r. Nr 97, poz. 685, Dz.U. z 1925 r. Nr 107, poz. 762, Dz.U. z 1925 r. Nr 117, poz. 839, Dz.U. z 1925 r. Nr 129, poz. 918

Od 1 stycznia do 31 marca 1926 r. w związku z wejściem w życie Ustawy z dnia 1925 r. o środkach zapewnienia równowagi budżetowej płaca zasadnicza według stanu na dzień 1 grudnia 1925 r. została zmniejszona o 6%, zaś od 1 kwietnia 1926 r. była jej równa³⁰. Wobec zlikwidowania problemu inflacji, a od początku lat trzydziestych XX w. pojawienia się wręcz problemu deflacji, zmian w wysokości płacy zasadniczej już nie było do końca obowiązywania systemu punktowego.

Od 1 października 1923 r. wprowadzono instytucję dodatku regulacyjnego do płacy zasadniczej. Miał on w założeniu obowiązywać przez okres przejściowy, tzw. sanacji Skarbu Państwa. Zmiany wartości punktu uposażeniowego miały co prawda zniwelować wysokość inflacji, ale były przeprowadzane zasadniczo raz lub dwa razy w miesiącu. Tymczasem hiperinflacja oznaczała gwałtowne podwyżki cen w bardzo krótkim czasie, często nawet z dnia na dzień. Dodatek regulacyjny miał zatem stanowić pewną rezerwę na wypadek zbyt szybkiego wzrostu kosztów utrzymania. Wraz ze zmniejszaniem się tempa inflacji dodatek ten miał być stopniowo zmniejszany, a następnie zlikwidowany.

Wyróżniającą się cechą dodatku regulacyjnego była jego jednakowa wysokość dla wszystkich funkcjonariuszy, niezależnie od zajmowanej przez nich grupy lub szczebla uposażenia. Oznaczało to, że asystentowi starszemu przysługiwała identyczna kwota z tego tytułu co przykładowo profesorowi nadzwyczajnemu. Ideą przyświecającą ustanowieniu tego składnika wynagrodzeń była bowiem wola proporcjonalnie silniejszej ochrony siły nabywczej u mniej zarabiających względem więcej zarabiających.

Dodatek regulacyjny wypłacano co miesiąc wraz z płacą zasadniczą. Rada Ministrów, na wniosek ministra skarbu, w zależności od rezultatów owej sanacji, została upoważniona do ustalenia terminu rozpoczęcia redukcji dodatku regulacyjnego³¹.

³⁰ Ustawa z dnia 22 grudnia 1925 r. o środkach zapewnienia równowagi budżetowej – Dz.U. z 1925 r. Nr 129, poz. 918. Ogłoszona 30 grudnia 1925 r. Weszła w życie 1 stycznia 1926 r.

³¹ Dz.U. z 1923 r. Nr 116, poz. 924.

Termin ten został ostatecznie wyznaczony na 1 lipca 1925 r. i wówczas doszło do pierwszej jego redukcji³².

Czas redukcji dodatku regulacyjnego miał wynosić 36 miesięcy. Jego wysokość, wyrażana w punktach, była jednakowa dla wszystkich szczebli uposażenia. Pierwotną wartość dodatku regulacyjnego ustalono na 70 punktów. Od dnia rozpoczęcia redukcji co pół roku miała ona ulegać zmniejszeniu o 10 punktów z mocy prawa. Wraz z ostatnią redukcją dodatek spadłby do 0 i tym samym nie byłby dalej wypłacany, przestając być częścią składową uposażenia podstawowego³³. W praktyce jednak doszło jedynie do pierwszej redukcji dodatku regulacyjnego, po czym pozostawiono go już na stałym poziomie.

Przez pierwsze siedem miesięcy od wejścia w życie systemu punktowego dodatków regulacyjny wypłacano wyłącznie w markach. Przez kolejne dwa miesiące – maj i czerwiec 1924 r. dopuszczano wypłatę zarówno w starej walucie, jak i w nowej. Miesięczną wartość dodatku regulacyjnego w okresie wypłaty w markach przedstawia tabela 5.

Tab. 5. Miesięczny dodatek regulacyjny do płacy zasadniczej asystenta starszego w markach od 1 października 1923 do 30 czerwca 1924 r.

Okres	Kwota
X 1923	959 000
XI 1923	2 983 400
XII 1923	6 940 150
I 1924	11 557 630
II 1924	35 634 480
III 1924	46 032 630
IV 1924	43 624 000
V–VI 1924	45 360 000

Źródło: opracowanie i obliczenia własne na podstawie Dz.U. z 1923 r. Nr 116, poz. 924, Dz.U. z 1923 r. Nr 117, poz. 937, Dz.U. z 1923 r. Nr 121, poz. 973, Dz.U. z 1923 r. Nr 124, poz. 1002, Dz.U. z 1923 r. Nr 131, poz. 1066, Dz.U. z 1924 r. Nr 7, poz. 68, Dz.U. z 1924 r. Nr 17, poz. 174, Dz.U. z 1924 r. Nr 28, poz. 277, Dz.U. z 1924 r. Nr 35, poz. 370, Dz.U. z 1924 r. Nr 43, poz. 453

W obu miesiącach przejściowych (maj, czerwiec) mnożna została ustalona na 648 000 marek albo 0,36 zł, kwota dodatku regulacyjnego wynosiła zatem 45 360 000 marek albo 25,20 zł³⁴. Od 1 lipca 1924 r. wypłaty tej dokonywano już wyłącznie w złotych. Jak wyżej wspomniano, 1 lipca 1925 r. rozpoczął się pierwszy etap redukcji dodatku regulacyjnego do płacy zasadniczej. Pierwsza redukcja o 10

³² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 czerwca 1925 r. w sprawie ustalenia terminu stopniowej redukcji dodatku regulacyjnego – Dz.U. z 1925 r. Nr 62, poz. 438. Weszło w życie z dniem ogłoszenia 25 czerwca 1925 r.

³³ Dz.U. z 1923 r. Nr 116, poz. 924.

³⁴ Dz.U. z 1924 r. Nr 35, poz. 370, Dz.U. z 1924 r. Nr 43, poz. 453.

punktów uposażeniowych dotyczyła całego drugiego półrocza 1925 r. i oznaczała spadek wielkości tego dodatku do poziomu 60 punktów.

Od 1 stycznia 1926 r. zniesiono zasadę redukcji dodatku regulacyjnego co pół roku, pozostawiając go odtąd na stałym poziomie 60 punktów. Przy stałej mnożnej, wynoszącej 0,43 zł, kwota dodatku regulacyjnego wynosiła 25,80 zł miesięcznie³⁵. Oznaczało to oficjalne uznanie dodatku regulacyjnego za stałą składową uposażenia podstawowego. Tymczasowo jednak w okresie od 1 stycznia do 31 marca 1926 r. kwota dodatku regulacyjnego została zmniejszona o 6% stanu stałego. Oznaczało to, że za styczeń, luty i marzec 1926 r. wynosił on 24,25 zł (oczywiście wymagało to zaokrąglenia do pełnego grosza). Od 1 kwietnia 1926 do 31 stycznia 1934 r. dodatek regulacyjny przyjmował wspomnianą stałą wysokość odpowiadającą wartości z grudnia 1925 r.³⁶ Miesięczną wartość dodatku regulacyjnego w złotych w latach 1924–1934 przedstawia tabela 6.

Tab. 6. Miesięczny dodatek regulacyjny do płacy zasadniczej asystenta starszego w złotych od 1 maja 1924 do 31 stycznia 1934 r.

Rok	Miesiąc											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1924	–	–	–	–	25,20	25,20	24,50	24,50	24,50	26,60	28,70	28,70
1925	29,40	29,40	28,70	28,70	28,70	28,00	25,20	25,80	25,20	25,80	26,40	25,80
1926	24,25	24,25	24,25	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80
1927	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80
1928	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80
1929	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80
1930	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80
1931	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80
1932	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80
1933	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80	25,80
1934	25,80	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–

Uwagi: Dodatek regulacyjny w okresie od 1 października 1923 do 30 kwietnia 1924 r. był wypłacany w markach i tylko dlatego nie został powyżej uwzględniony.

Źródło: opracowanie i obliczenia własne na podstawie Dz.U. z 1923 r. Nr 116, poz. 924, Dz.U. z 1924 r. Nr 35, poz. 370, Dz.U. z 1924 r. Nr 43, poz. 453, Dz.U. z 1924 r. Nr 52, poz. 527, Dz.U. z 1924 r. Nr 64, poz. 632, Dz.U. z 1924 r. Nr 73, poz. 726, Dz.U. z 1924 r. Nr 82, poz. 784, Dz.U. z 1924 r. Nr 93, poz. 867, Dz.U. z 1924 r. Nr 101, poz. 929, Dz.U. z 1924 r. Nr 112, poz. 997 i Dz.U. z 1925 r. Nr 7, poz. 52, Dz.U. z 1925 r. Nr 18, poz. 132, Dz.U. z 1925 r. Nr 28, poz. 198, Dz.U. z 1925 r. Nr 41, poz. 281, Dz.U. z 1925 r. Nr 54, poz. 391, Dz.U. z 1925 r. Nr 62, poz. 437, Dz.U. z 1925 r. Nr 74, poz. 517, Dz.U. z 1925 r. Nr 86, poz. 593, Dz.U. z 1925 r. Nr 97, poz. 685, Dz.U. z 1925 r. Nr 107, poz. 762, Dz.U. z 1925 r. Nr 117, poz. 839, Dz.U. z 1925 r. Nr 129, poz. 918

³⁵ Taką bowiem wartość dodatek regulacyjny przyjmował według stanu na 1 grudnia 1925 r.

³⁶ Dz.U. z 1925 r. Nr 129, poz. 918.

Po zaprezentowaniu obu składowych uposażenia podstawowego można przedstawić, jak kształtowała się jego pełna wysokość w latach 1923–1934. Przypomnijmy, że miesięczne uposażenie podstawowe asystenta starszego obliczamy przez dodanie kwot przysługujących mu w danym miesiącu: płacy zasadniczej i dodatku regulacyjnego.

Wysokość uposażenia podstawowego w okresie jego wypłaty w markach przedstawia tabela 7. Wysokość miesięcznego uposażenia podstawowego w okresie jego wypłaty w złotych przedstawia tabela 8.

Tab. 7. Miesięczne uposażenie podstawowe asystenta starszego w markach od 1 października 1923 do 30 czerwca 1924 r.

Okres	Kwota
X 1923	8 083 000
XI 1923	25 145 800
XII 1923	58 495 550
I 1924	97 414 310
II 1924	300 347 760
III 1924	387 989 310
IV 1924	367 688 000
V–VI 1924	382 320 000

Źródło: opracowanie i obliczenia własne na podstawie Dz.U. z 1923 r. Nr 116, poz. 924, Dz.U. z 1923 r. Nr 117, poz. 937, Dz.U. z 1923 r. Nr 121, poz. 973, Dz.U. z 1923 r. Nr 124, poz. 1002, Dz.U. z 1923 r. Nr 131, poz. 1066, Dz.U. z 1924 r. Nr 7, poz. 68, Dz.U. z 1924 r. Nr 17, poz. 174, Dz.U. z 1924 r. Nr 28, poz. 277, Dz.U. z 1924 r. Nr 35, poz. 370, Dz.U. z 1924 r. Nr 43, poz. 453

Tab. 8. Miesięczne uposażenie podstawowe asystenta starszego w złotych od 1 maja 1924 do 31 stycznia 1934 r.

Okres	Kwota
V–VI 1924	212,40
VII–IX 1924	206,50
X 1924	224,20
XI–XII 1924	241,90
I–II 1925	247,80
III–V 1925	241,90
VI 1925	236,00
VII 1925	243,60
VIII 1925	249,40
IX 1925	243,60

X 1925	249,40
XI 1925	255,20
XII 1925	249,40
I–III 1926	234,44
IV 1926–I 1934	249,40

Źródło: opracowanie i obliczenia własne na podstawie Dz.U. z 1923 r. Nr 116, poz. 924, Dz.U. z 1924 r. Nr 35, poz. 370, Dz.U. z 1924 r. Nr 43, poz. 453, Dz.U. z 1924 r. Nr 52, poz. 527, Dz.U. z 1924 r. Nr 64, poz. 632, Dz.U. z 1924 r. Nr 73, poz. 726, Dz.U. z 1924 r. Nr 82, poz. 784, Dz.U. z 1924 r. Nr 93, poz. 867, Dz.U. z 1924 r. Nr 101, poz. 929, Dz.U. z 1924 r. Nr 112, poz. 997 i Dz.U. z 1925 r. Nr 7, poz. 52, Dz.U. z 1925 r. Nr 18, poz. 132, Dz.U. z 1925 r. Nr 28, poz. 198, Dz.U. z 1925 r. Nr 41, poz. 281, Dz.U. z 1925 r. Nr 54, poz. 391, Dz.U. z 1925 r. Nr 62, poz. 437, Dz.U. z 1925 r. Nr 74, poz. 517, Dz.U. z 1925 r. Nr 86, poz. 593, Dz.U. z 1925 r. Nr 97, poz. 685, Dz.U. z 1925 r. Nr 107, poz. 762, Dz.U. z 1925 r. Nr 117, poz. 839, Dz.U. z 1925 r. Nr 129, poz. 918

Wszystkie dodatki wchodzące w skład uposażenia uzupełniającego były wypłacane razem z uposażeniem podstawowym i na analogicznych zasadach. Dlatego w tym miejscu ograniczymy się jedynie do zwrócenia uwagi na dodatkowe elementy związane z ich specyfiką. Należy pamiętać, że asystentowi starszemu mógł nie przysługiwać żaden składnik uposażenia uzupełniającego. Także liczba dodatków i ich wielkość mogły się rozmaicie kształtować.

Ponieważ niektóre składowe uposażenia (dodatek ekonomiczny i dodatek mieszkaniowy) oraz ich wysokość uzależniano od stanu rodzinnego asystenta starszego, należy zapoznać się z kryteriami uwzględniania członków rodziny przy obliczaniu należnego uposażenia.

Do rodziny asystenta w rozumieniu przepisów uposażeniowych zaliczano zasadniczo małżonka oraz dzieci. Uwzględniano jednak wyłącznie tych członków rodziny, którzy znajdowali się na jego utrzymaniu. Jeżeli oboje małżonkowie pozostawali w służbie państwowej, przy naliczaniu takiego uposażenia dla męża nie uwzględniano żony, aby uniknąć podwójnego liczenia członków rodziny dla celów uposażeniowych. Swego rodzaju dyskryminacja żony była związana z ideologicznym założeniem, że głównie na mężu ciąży obowiązek utrzymywania rodziny. Kobieta zamężna pracująca na stanowisku asystenta starszego była zatem traktowana zasadniczo jako osoba samotna. Męża i dzieci uwzględniano w jej przypadku tylko wtedy, gdy udowodniła, że mąż był całkowicie niezdolny do zarobkowania. W razie separacji małżonków żonę uwzględniano tylko wówczas, gdy asystent został zobowiązany do jej utrzymywania na mocy wyroku sądowego, co musiał udowodnić.

Dzieci mogły być zarówno ślubne, jak i własne prawnie uznane oraz przysposobione. Uwzględniano je zasadniczo do ukończenia 18. roku życia. Jeżeli jednak dziecko uczęszczało do szkoły publicznej, uwzględniano je aż do ukończenia 24. roku życia. Ciężar dowodu spoczywał na zainteresowanym zwiększeniem swego uposażenia. Jeżeli studia przewlekły się ponad powyższą granicę wieku z powodu służby wojskowej, odbytej na skutek mobilizacji lub uzupełnienia etatu sił zbrojnych do stanu wojennego albo z powodu pełnionej w tym czasie służby ochotniczej, minister wyznań religijnych i oświecenia publicznego mógł w drodze wyjątku uwzględnić

dzieci powyżej 24. roku życia aż do ukończenia nauki w szkole wyższej. Dla zaliczenia do wyższej grupy rodzinnej miarodajny był moment wznowienia studiów. Nie uwzględniano natomiast dziecka, które zawarło związek małżeński, utrzymywało się samodzielnie lub posiadało własne zaopatrzenie. Dziecko dotknięte kalectwem uniemożliwiającym samodzielne utrzymanie uwzględniano do ukończenia 24. roku życia, ale minister wyznań religijnych i oświecenia publicznego mógł zdecydować o uwzględnieniu go nawet po przekroczeniu tej granicy wieku.

1 października 1923 r. wprowadzono dodatek ekonomiczny do uposażenia zasadniczego, który w pewnym sensie zastąpił dodatek drożyzniany znany z okresu obowiązywania systemu mnożnikowego. Dodatku tego nie można wliczyć do kategorii uposażenia podstawowego, gdyż nie przysługiwał on asystentom samotnym, nieposiadającym rodziny, i to m.in. odróżniało go od wspomnianego dodatku drożyznianego. Spośród składowych uposażenia uzupełniającego dodatek ekonomiczny posiadał bezsprzecznie największe znaczenie.

Zasadniczo wszyscy funkcjonariusze państwowi otrzymywali ów dodatek w identycznej wysokości, zależnie od liczebności rodziny. Przy czym przewidywano pięć możliwych wariantów jego obliczania. Jak jasno wynika z konstrukcji dodatku ekonomicznego, trudno go traktować jako czyste wynagrodzenie za pracę, a raczej jako swego rodzaju wsparcie rozwoju demograficznego społeczeństwa.

Dodatek ekonomiczny przysługiwał na każdego członka rodziny, ale nie na więcej niż pięć osób, bez wliczania samego asystenta. Posiadanie zatem większej rodziny nie dawało już prawa do kolejnych dodatków. Dodatek ekonomiczny wypłacano co miesiąc wraz z uposażeniem podstawowym. Jego wielkość wyrażano w punktach i była ona równa dla wszystkich szczebli uposażenia. Pierwotną wartość dodatku ekonomicznego ustalono na 45 punktów przypadających na każdego członka rodziny. W razie gdy na mężu ciążył obowiązek alimentowania żony, suma dodatku ekonomicznego na żonę nie mogła przewyższać sumy alimentów³⁷.

Pierwotnie dodatek ekonomiczny dla asystenta utrzymującego 1 członka rodziny miał wartość 45 punktów, dla utrzymującego 2 osoby – 90 punktów, dla utrzymującego 3 osoby – 135 punktów, dla utrzymującego 4 osoby – 180 punktów, a dla utrzymującego 5 lub więcej osób – 225 punktów. Wielkość dodatku ekonomicznego miała ulegać stopniowej redukcji z mocy prawa, równoległe z redukcją dodatku regulacyjnego, o 1 punkt co pół roku, do poziomu 38 punktów na członka rodziny, a poziom ten nie podlegał już dalszemu zmniejszeniu. Czyli maksymalny poziom po redukcji nie mógłby być większy niż 190 punktów. Warto jednak zwrócić uwagę, że w odróżnieniu od dodatku regulacyjnego miał on być trwałą częścią uposażenia, tyle że w zmniejszonej wysokości.

Ponieważ termin rozpoczęcia redukcji dodatku regulacyjnego został ostatecznie wyznaczony na 1 lipca 1925 r., z tym dniem doszło również do pierwszej redukcji dodatku ekonomicznego³⁸. Redukcja była przewidywana na okres 36 miesięcy.

³⁷ Dz.U. z 1923 r. Nr 116, poz. 924.

³⁸ Dz.U. z 1925 r. Nr 62, poz. 438.

Od dnia jej rozpoczęcia pierwotna wysokość dodatku ekonomicznego co pół roku miała ulegać zmniejszeniu z mocy prawa o 1 punkt³⁹. Ostatecznie jednak doszło tylko do pierwszej redukcji⁴⁰.

Dodatek ekonomiczny wyliczany był podobnie jak inne składniki uposażenia podstawowego. Jego miesięczną wartość obliczano, mnożąc liczbę punktów przypisanych temu typowi dodatku w danym miesiącu przez właściwą mnożną. Z kolei liczba przysługujących punktów uzależniona była od liczebności rodziny danego asystenta⁴¹.

1 lipca 1925 r. rozpoczął się pierwszy etap redukcji dodatku ekonomicznego. Pierwsza redukcja o 1 punkt dotyczyła całego drugiego półrocza 1925 r. i oznaczała spadek wielkości tego dodatku do poziomu 44 punktów na każdego członka rodziny.

1 stycznia 1926 r. zniesiono zasadę redukcji dodatku ekonomicznego co pół roku, pozostawiając go odtąd już na stałym poziomie 44 punktów uposażeniowych za każdego członka rodziny, przy stałej mnożnej wynoszącej 0,43 zł, co dawało stałą kwotę dodatku ekonomicznego wynoszącą 18,92 zł miesięcznie na członka rodziny⁴². Jednak tymczasowo w okresie od 1 stycznia do 31 marca 1926 r. kwota dodatku ekonomicznego została zmniejszona o 6% stanu stałego. Oznaczało to, że za styczeń, luty i marzec 1926 r. dodatek ekonomiczny do płacy zasadniczej asystenta starszego wynosił 17,78 zł na jednego członka rodziny⁴³. W tabeli 9 przedstawiono wysokość dodatku ekonomicznego w okresie jego wypłaty w markach, zaś w tabeli 10 analogiczne dane dla okresu jego wypłaty w złotych.

³⁹ Odpowiednio z dniem 1 stycznia albo 1 lipca. W pierwszym półroczu redukcji spadł o 1 punkt, a jego wartość od 1 do 6 miesiąca redukcji wynosiła 44 punktów na członka rodziny. W drugim półroczu redukcji miała się zmniejszyć o dalszy 1 punkt, co oznaczałoby łączne zmniejszenie jego pierwotnej wysokości o 2 punkty, a jego wartość od 7 do 12 miesiąca redukcji wynosiłaby 43 punkty na członka rodziny. W trzecim półroczu redukcji spadłby o dalszy 1 punkt, co oznaczało łącznie zmniejszenie jego pierwotnej wysokości o 3 punkty, a jego wartość od 13 do 18 miesiąca redukcji wynosiłaby 42 punkty na członka rodziny. W czwartym półroczu redukcji zmalałby o dalszy 1 punkt, co oznaczało łącznie zmniejszenie jego pierwotnej wysokości o 4 punkty, a jego wartość od 19 do 24 miesiąca redukcji wynosiłaby 41 punktów na członka rodziny. W piątym półroczu redukcji zmniejszyłby się o dalszy 1 punkt, co oznaczało łącznie zmniejszenie jego pierwotnej wysokości o 5 punktów, a jego wartość od 25 do 30 miesiąca redukcji wynosiłaby 40 punktów na członka rodziny. W szóstym półroczu redukcji malałby o dalszy 1 punkt, co oznaczało łącznie zmniejszenie jego pierwotnej wysokości o 6 punktów, a jego wartość od 31 do 36 miesiąca redukcji wynosiłaby 39 punktów na członka rodziny. Z wpływem szóstego półrocza redukcji dodatek ekonomiczny zmniejszyłby się o ostatni 1 punkt, spadając tym samym do 38 punktów na członka rodziny, który to poziom nie podlegałby już dalszym zmniejszeniom.

⁴⁰ Dz.U. z 1925 r. Nr 129, poz. 918.

⁴¹ Dz.U. z 1923 r. Nr 116, poz. 924.

⁴² Taką bowiem wartość dodatek ekonomiczny przyjmował według stanu na 1 grudnia 1925 r.

⁴³ Dz.U. z 1925 r. Nr 129, poz. 918.

Tab. 9. Miesięczny dodatek ekonomiczny do płacy zasadniczej asystenta starszego w markach od 1 października 1923 do 30 czerwca 1924 r.

Okres	Liczba członków rodziny				
	1	2	3	4	5
X 1923	616 500	1 233 000	1 849 500	2 466 000	3 082 500
XI 1923	1 917 900	3 835 800	5 753 700	7 671 600	9 589 500
XII 1923	4 461 525	8 923 050	13 384 575	17 846 100	22 307 625
I 1924	7 429 905	14 859 810	22 289 715	29 719 620	37 149 525
II 1924	22 907 880	45 815 760	68 723 640	91 631 520	114 539 400
III 1924	29 592 405	59 184 810	88 777 215	118 369 620	147 962 025
IV 1924	28 044 000	56 088 000	84 132 000	112 176 000	140 220 000
V–VI 1924	29 160 000	58 320 000	87 480 000	116 640 000	145 800 000

Źródło: opracowanie i obliczenia własne na podstawie Dz.U. z 1923 r. Nr 116, poz. 924, Dz.U. z 1923 r. Nr 117, poz. 937, Dz.U. z 1923 r. Nr 121, poz. 973, Dz.U. z 1923 r. Nr 124, poz. 1002, Dz.U. z 1923 r. Nr 131, poz. 1066, Dz.U. z 1924 r. Nr 7, poz. 68, Dz.U. z 1924 r. Nr 17, poz. 174, Dz.U. z 1924 r. Nr 28, poz. 277, Dz.U. z 1924 r. Nr 35, poz. 370, Dz.U. z 1924 r. Nr 43, poz. 453

Tab. 10. Miesięczny dodatek ekonomiczny do płacy zasadniczej asystenta starszego w złotych od 1 października 1923 do 31 stycznia 1934 r.

Okres	Wysokość dodatku zależnie od liczby członków rodziny				
	1	2	3	4	5
V–VI 1924	16,20	32,40	48,60	64,80	81,00
VII–IX 1924	15,75	31,50	47,25	63,00	78,75
X 1924	17,10	34,20	51,30	68,40	85,50
XI–XII 1924	18,45	36,90	55,35	73,80	92,25
I–II 1925	18,90	37,80	56,70	75,60	94,50
III–V 1925	18,45	36,90	55,35	73,80	92,25
VI 1925	18,00	36,00	54,00	72,00	90,00
VII 1925	18,48	36,96	55,44	73,92	92,40
VIII 1925	18,92	37,84	56,76	75,68	94,60
IX 1925	18,48	36,96	55,44	73,92	92,40
X 1925	18,92	37,84	56,76	75,68	94,60
XI 1925	19,36	38,72	58,08	77,44	96,80
XII 1925	18,92	37,84	56,76	75,68	94,60
I–III 1926	17,78	35,57	53,35	71,14	88,92
IV 1926–I 1934	18,92	37,84	56,76	75,68	94,60

Źródło: opracowanie i obliczenia własne na podstawie Dz.U. z 1923 r. Nr 116, poz. 924, Dz.U. z 1924 r. Nr 35, poz. 370, Dz.U. z 1924 r. Nr 43, poz. 453, Dz.U. z 1924 r. Nr 52, poz. 527, Dz.U. z 1924 r. Nr 64, poz. 632, Dz.U. z 1924 r. Nr 73, poz. 726, Dz.U. z 1924 r. Nr 82, poz. 784, Dz.U. z 1924 r. Nr 93, poz. 867, Dz.U. z 1924 r. Nr 101, poz. 929, Dz.U. z 1924 r. Nr 112, poz. 997 i Dz.U. z 1925 r. Nr 7, poz. 52, Dz.U. z 1925 r. Nr 18, poz. 132, Dz.U. z 1925 r. Nr 28, poz. 198, Dz.U. z 1925 r. Nr 41, poz. 281, Dz.U. z 1925 r. Nr 54, poz. 391, Dz.U. z 1925 r. Nr 62, poz. 437, Dz.U. z 1925 r. Nr 74, poz. 517, Dz.U. z 1925 r. Nr 86, poz. 593, Dz.U. z 1925 r. Nr 97, poz. 685, Dz.U. z 1925 r. Nr 107, poz. 762, Dz.U. z 1925 r. Nr 117, poz. 839, Dz.U. z 1925 r. Nr 129, poz. 918

Dodatek naukowy przysługujący asystentom starszym miał inny charakter niż analogiczny dodatek przyznany profesorom zwyczajnym i nadzwyczajnym. Dla tych ostatnich był on powszechną i stałą częścią uposażenia podstawowego w całym interesującym nas okresie. Asystentowi starszemu, podobnie jak adiunktowi (ale już nie asystentowi młodszemu), dodatek naukowy mógł być przyznany tylko w trybie indywidualnym. Warunkiem wstępnym do jego przyznania było posiadanie przez niego pewnego dorobku naukowego. O przyznaniu tego dodatku decydował każdorazowo minister wyznań religijnych i oświecenia publicznego w porozumieniu z ministrem skarbu. Ów osobisty i fakultatywny charakter tego dodatku do pensji asystenta starszego przesądza o tym, że nie mógł on być zaliczony do jego uposażenia podstawowego, a jedynie do uposażenia uzupełniającego⁴⁴.

Specyfika akademickiej pracy naukowej wymusza od wielu pracowników szkół wyższych wykonywanie wielu czynności w warunkach domowych. Nawet najlepiej zaopatrzone biblioteki i laboratoria nie mogły całkowicie wyeliminować takiej konieczności. Dodatek naukowy miał zatem zapobiegać ograniczaniu wydatków asystentów starszych na pomoce naukowe (książki, materiały piśmiennicze itp.) w przypadku niekorzystnych trendów inflacyjnych, co mogłoby wpłynąć ujemnie na wyniki ich pracy. Powód, że w odróżnieniu od profesorów nie został on przyznany wszystkim asystentom starszym z mocy prawa, leży zapewne w postrzeganiu ich roli jako pomocniczej siły naukowej.

Dodatek naukowy miał również funkcjonować w okresie przejściowym, czyli tzw. sanacji Skarbu Państwa, i ulegać stopniowej redukcji równoległe z dodatkiem regulacyjnym. Dodatek naukowy wypłacano co miesiąc, wraz z uposażeniem zasadniczym. Jego wielkość wyrażano w punktach.

Zasady przyznawania dodatku naukowego były zatem identyczne z konstrukcją dodatku regulacyjnego. Pierwotną wartość dodatku naukowego ustalono na 70 punktów. Od dnia rozpoczęcia redukcji miała ona co pół roku ulegać zmniejszeniu z mocy prawa o 10 punktów. Termin rozpoczęcia redukcji został ostatecznie wyznaczony na 1 lipca 1925 r. i z tym dniem doszło do pierwszej redukcji dodatku naukowego⁴⁵. Wraz z ostatnią redukcją dodatek spadłby do 0 i tym samym nie byłby dalej wypłacany, przestając być częścią składową uposażenia⁴⁶. Doszło jedynie do pierwszej redukcji dodatku naukowego.

Miesięczną wartość dodatku naukowego w okresie markowym przedstawiono w tabeli 11. Od 1 lipca 1924 r. jego wypłaty dokonywano już wyłącznie w złotych. 1 lipca 1925 r. rozpoczął się pierwszy etap redukcji dodatku naukowego. Pierwsza redukcja o 10 punktów dotyczyła całego drugiego półrocza 1925 r. i oznaczała spadek wielkości tego dodatku do poziomu 60 punktów.

⁴⁴ Dz.U. z 1923 r. Nr 116, poz. 924.

⁴⁵ Dz.U. z 1925 r. Nr 62, poz. 438.

⁴⁶ Dz.U. z 1923 r. Nr 116, poz. 924.

Tab. 11. Miesięczny dodatek naukowy do płacy zasadniczej asystenta starszego w markach od 1 października 1923 do 30 czerwca 1924 r.

Okres	Kwota
X 1923	959 000
XI 1923	2 983 400
XII 1923	6 940 150
I 1924	11 557 630
II 1924	35 634 480
III 1924	46 032 630
IV 1924	43 624 000
V–VI 1924	45 360 000

Źródło: opracowanie i obliczenia własne na podstawie Dz.U. z 1923 r. Nr 116, poz. 924, Dz.U. z 1923 r. Nr 117, poz. 937, Dz.U. z 1923 r. Nr 121, poz. 973, Dz.U. z 1923 r. Nr 124, poz. 1002, Dz.U. z 1923 r. Nr 131, poz. 1066, Dz.U. z 1924 r. Nr 7, poz. 68, Dz.U. z 1924 r. Nr 17, poz. 174, Dz.U. z 1924 r. Nr 28, poz. 277, Dz.U. z 1924 r. Nr 35, poz. 370, Dz.U. z 1924 r. Nr 43, poz. 453

Od 1 stycznia 1926 r. zniesiono zasadę redukcji dodatku naukowego co pół roku, pozostawiając go odtąd już na stałym poziomie. Ów stały poziom został obniżony o 50% stanu z 1 grudnia 1925 r., czyli z 60 do 30 punktów, przy stałej mnożnej wynoszącej 0,43 zł, co dawało stałą kwotę dodatku naukowego 12,90 zł miesięcznie. Tymczasowo jednak w okresie od 1 stycznia do 31 marca 1926 r. kwota dodatku naukowego została zmniejszona o 6% stanu stałego. Oznaczało to, że za styczeń, luty i marzec 1926 r. dodatek naukowy do płacy zasadniczej asystenta starszego wynosił 12,13 zł. Od 1 kwietnia 1926 r. dodatek naukowy przyjmował wspomnianą stałą wysokość 12,90 zł⁴⁷. Miesięczną wartość dodatku naukowego w złotych w latach 1924–1934 przedstawiono w tabeli 12.

Tab. 12. Miesięczny dodatek naukowy do płacy zasadniczej asystenta starszego w złotych od 1 maja 1924 do 31 stycznia 1934 r.

Rok	Miesiąc											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1924	–	–	–	–	25,20	25,20	24,50	24,50	24,50	26,60	28,70	28,70
1925	29,40	29,40	28,70	28,70	28,70	28,00	25,20	25,80	25,20	25,80	26,40	25,80
1926	12,13	12,13	12,13	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90
1927	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90
1928	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90
1929	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90
1930	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90

⁴⁷ Dz.U. z 1925 r. Nr 129, poz. 918.

1931	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90
1932	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90
1933	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90	12,90
1934	12,90	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–

Źródło: opracowanie i obliczenia własne na podstawie Dz.U. z 1923 r. Nr 116, poz. 924, Dz.U. z 1924 r. Nr 35, poz. 370, Dz.U. z 1924 r. Nr 43, poz. 453, Dz.U. z 1924 r. Nr 52, poz. 527, Dz.U. z 1924 r. Nr 64, poz. 632, Dz.U. z 1924 r. Nr 73, poz. 726, Dz.U. z 1924 r. Nr 82, poz. 784, Dz.U. z 1924 r. Nr 93, poz. 867, Dz.U. z 1924 r. Nr 101, poz. 929, Dz.U. z 1924 r. Nr 112, poz. 997 i Dz.U. z 1925 r. Nr 7, poz. 52, Dz.U. z 1925 r. Nr 18, poz. 132, Dz.U. z 1925 r. Nr 28, poz. 198, Dz.U. z 1925 r. Nr 41, poz. 281, Dz.U. z 1925 r. Nr 54, poz. 391, Dz.U. z 1925 r. Nr 62, poz. 437, Dz.U. z 1925 r. Nr 74, poz. 517, Dz.U. z 1925 r. Nr 86, poz. 593, Dz.U. z 1925 r. Nr 97, poz. 685, Dz.U. z 1925 r. Nr 107, poz. 762, Dz.U. z 1925 r. Nr 117, poz. 839, Dz.U. z 1925 r. Nr 129, poz. 918

Dodatek mieszkaniowy przysługiwał jedynie czasowo, tj. od 1 czerwca do 31 grudnia 1924 r.⁴⁸ Co prawda upoważniono Radę Ministrów do jego ewentualnego przedłużenia do 31 grudnia 1925 r.⁴⁹, lecz wobec wygaśnięcia przepisów wykonawczych dotyczących ustalenia jego wysokości nie było podstawy prawnej dla jego wypłacania w 1925 r. i latach następnych.

Wysokość dodatku mieszkaniowego uzależniona była od miejsca zamieszkania i od wielkości rodziny⁵⁰. Dodatek na mieszkanie wypłacano asystentowi starszemu razem z płacą zasadniczą. W razie zmiany miejsca służbowego, pociągającej za sobą zmianę wysokości uposażenia, asystentowi starszemu przysługiwało prawo do dodatku odpowiadającego nowemu miejscu zatrudnienia: od pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego następującego po zwolnieniu go od poprzednich obowiązków służbowych⁵¹.

W czerwcu 1924 r. dla samotnego asystenta starszego dodatek na mieszkanie wynosił 5% stawki komornego, a ta ostatnia wynosiła dla: Warszawy – 18 zł, Lwowa i Krakowa – 16 zł, Wilna – 14 zł, Poznania – 12 zł. Dla asystenta starszego utrzymującego rodzinę dodatek na mieszkanie był równy 10% stawki komornego, ta ostatnia

⁴⁸ Ustawa z dnia 12 czerwca 1924 r. w sprawie częściowej zmiany ustawy z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonariuszy państwowych i wojska – Dz.U. z 1924 r. Nr 52, poz. 525. Ogłoszona 26 czerwca 1924 r. Weszła w życie z mocą wsteczną od 1 czerwca 1924 r. Wygasła 1 stycznia 1926 r.

⁴⁹ Ustawa z dnia 22 lipca 1925 roku w sprawie przedłużenia mocy obowiązującej ustawy z dnia 12 czerwca 1924 r. w sprawie częściowej zmiany ustawy z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonariuszy państwowych i wojska (Dz.U. R.P. z 1924 r. Nr 52, poz. 525) oraz ustawy z dnia 12 czerwca 1924 r. w sprawie częściowej zmiany ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy państwowych i wojskowych zawodowych (Dz.U. R.P. z r. 1924 Nr 52, poz. 526) – Dz.U. z 1925 r. Nr 83, poz. 566. Ogłoszona 19 sierpnia 1925 r. Weszła w życie z mocą wsteczną od 1 stycznia 1925 r. Wygasła 1 stycznia 1926 r.

⁵⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 lipca 1924 r. w sprawie dodatku na mieszkanie – Dz.U. z 1924 r. Nr 69, poz. 673. Ogłoszone 8 sierpnia 1924 r. Weszło w życie z mocą wsteczną od 1 czerwca 1924 r. Wygasło 1 stycznia 1925 r.

⁵¹ Dz.U. z 1923 r. Nr 116, poz. 924.

wynosiła dla: Warszawy – 50 zł, Lwowa i Krakowa – 42 zł, Wilna – 36 zł, Poznań – 21 zł.

Począwszy od 1 lipca 1924 r., wysokość dodatku na mieszkanie co kwartał zwiększała się. W trzecim kwartale tego roku wzrósł on o 4 punkty procentowe stawek komornego, czyli do 9% dla samotnego i 14% dla posiadającego rodzinę. W czwartym kwartale 1924 r. o dalsze 4 punkty procentowe stawek komornego, czyli do 13% dla samotnego i 18% dla posiadającego rodzinę⁵². Zapewne w związku z problemami budżetu państwa postanowiono zrezygnować z dalszego utrzymywania powszechnego dodatku mieszkaniowego. Jego miesięczną wysokość przedstawia tabela 13.

Tab. 13. Miesięczny dodatek mieszkaniowy przysługujący asystentowi starszemu w złotych od 1 czerwca do 31 grudnia 1924 r.

Okres	Status rodzinny	Warszawa	Kraków i Lwów	Wilno	Poznań
VI 1924	samotny	0,90	0,80	0,70	0,60
	z rodziną	5,00	4,20	3,60	2,10
VII–IX 1924	samotny	1,62	1,44	1,26	1,08
	z rodziną	7,00	5,88	5,04	2,94
X–XII 1924	samotny	2,34	2,08	1,82	1,56
	z rodziną	9,00	7,56	6,48	3,78

Źródło: opracowanie własne na podstawie Dz.U. z 1924 r. Nr 69, poz. 673

Liczba kombinacji poszczególnych składników uposażenia asystenta starszego jest zbyt wielka, aby można było pokusić się w niniejszej pracy o syntetyczne przedstawienie wszystkich możliwości w formie tabelarycznej. Teoretycznie najniższe wynagrodzenie asystenta starszego sprowadzało się do uposażenia podstawowego, a najwyższe uposażenie otrzymywał asystent starszy mieszkający w Warszawie, posiadający na utrzymaniu co najmniej pięciu członków rodziny, będący uczonym docenionym finansowo przez ministra wyznań religijnych i oświecenia publicznego oraz ministra skarbu.

System punktowy, który był przedmiotem naszych rozważań, sprawdził się całkiem dobrze w warunkach dużej niestabilności wartości pieniądza, wsparł reformę walutową i pozwolił na odzyskanie zaufania funkcjonariuszy państwowych do państwa. Gdy inflacja przestała jednak stanowić realną groźbę, a wielki kryzys gospodarczy wywołał wręcz napięcia deflacyjne, rząd sanacyjny postanowił odejść od dotychczasowych rozwiązań płacowych i wprowadzić znacznie prostszy system kwotowy, w którym nie było już konieczności dokonywania przeliczeń, a przez to znacznie upraszczano działalność kwestury i innych organów uprawnionych do naliczania uposażeń.

⁵² Dz.U. z 1924 r. Nr 69, poz. 673.